

14. Typy kostolov 17. storočia (vývoj od halových dispozícií k pozdĺžnym s bočnými kaplnkami)

— čas, postupnú premenu zorného uhla z rôznych stanovíšť.⁵ Výsledkom skúseností človeka so životným prostredím je aj vytvorenie ustáleného vzťahu k rôznym priestorovým útvarom, ktoré zodpovedajú celkom určitej spoločenskej činnosti. Predstavy o priestore sú vždy historicky podmienené. Na človeka psychicky blahodarné pôsobí zmena priestorových útvarov — jednotvárnosť unavuje. Priestorová signálna sústava sa nerozvinula len staticky, ale i pohybove. Spolupôsobí tu spoločenská potreba (zmena činnosti, nutnosť premiestnenia) spolu s fyziologickou potrebou (adaptácia zrenic, zmena teploty). Architekt priestor modeluje. „Keď architekt tvorí priestorové hmotné prostredie, je to akoby programoval chovanie samého človeka; keď pozná zvláštnosti jeho chovania, môže pre neho vytvoriť čo najpriaznivejšie podmienky.“⁶ Vyjadrením mnohotvárnosti prístupu človeka k priestoru je napr. princíp postupného otvárania priestorov, princíp gradácie k jadrú dispozície.

Vnútorne priestory architektúry vznikajú usporiadaním na základe dispozičných potrieb, konštruktívnych možností, ale aj estetických

požiadaviek s ohľadom na človeka, ktorému budú slúžiť. Prevádzka je takto dôležitou technickou stránkou utvárania architektúry, ale sama jednoznačne neurčuje priestorovú organizáciu architektonického diela. Interiéry, na rozdiel od exteriéru, vnímame postupne, ako prechádzame jednotlivými miestnosťami. Odlíšenie miestností podľa účelu pôsobí prekvapivo. Pri hodnotení vnútorných architektonických priestorov nestačí skúmať len pôdorys, ale aj rezy, kde je dôležitá svetlá výška priestoru. Tvar priestoru môže sa prejaviť aj navonok, keď mu zodpovedá objemový koncept, ale vonkajšia forma nemusí zodpovedať vnútornému usporiadaniu. Kvalita interiéru okrem tvaru, veľkosti a členenia plôch líniami a architektonickými článkami sa posudzuje aj podľa kvality osvetlenia, farebnosti a druhu použitých materiálov. Najmä osvetlenie je dôležitým kompozičným činiteľom, pôsobiacim na psychiku človeka v priestore. Rôzne spôsoby prirodzeného alebo umelého osvetlenia vytvárajú v interiéri typickú atmosféru, ktorá podčiarkuje účinnosť pôsobenia priestoru na pozorovateľa.

Dejinami architektúry sa vinú problémy rie-